

MISJONSSITUASJONEN I APOSTELTIDEN OG I DAG

av

ERLING DANBOLT

*Foredrag holdt på årsmøtet i Misjonærenes Broderkrets
(N.M.S.) 12. sept. 1956. Litt utvidet.*

I det direkte misjonsarbeid både i de kav hedenske strøk og i menigheter som er på vei over i kirkedannelse, blir vi ofte slått av hvor «nytestamentlige» forholdene kan være. Det er som om de nytestamentlige forfattere nettopp ville skildre den situasjon vi misjonærer til forskjellige tider har stått overfor. Slik har det vært for misjonærer til alle tider. Derfor har jo også spørsmålet om den såkalte «apostoliske misjonspraksis» vært drøftet mer eller mindre heftig til forskjellige tider. Det er ikke denne diskusjon jeg har tenkt å ta opp igjen i denne artikkel, for jeg tror ikke en mekanisk etterligning av en formentlig «apostolisk» misjonspraksis har noen hensikt. En vil da lett havne i skjemaet: Paulus reiste meget, Paulus var misjonær, altså er en misjonær en mann som har reist meget — for å nevne et trekk fra en slik diskusjon.

Det som har gjort likheten mellom misjonssituasjonen i aposteltiden og i dag — og forskjellen mellom dem — levende for meg, er den menighetssituasjon vi står overfor på Madagaskar. Det gjelder på den ene side både nybrottsstrøk som Nosivolo, hvor de kristne står ganske alene midt i et kavhedensk familiesamfunn, og de strøk hvor menigheten er på vei til å danne en — forresten allerede fullt organisert — selvstendig kirke, og på den annen side den nytestamentlige situasjon som gjennomgåelsen av de paulinske brever med studentene på presteskolen gjorde nærværende. Særlig har gjennomgåelsen av 1. Korintierbrev med flere klasser tvunget meg til å se misjonssituasjonen i aposteltiden og i dag i relieff til hver-

andre, både slik at den nytestamentlige situasjon har kastet lys over forholdene i misjonsarbeidet i dag, og slik at forholdene i menighetene på Madagaskar har aktualisert de forhold som er omtalt i Det nye testamente, så de ikke ble så fjerne og fremmede, men trådte fram som dagsaktuelle. For at ikke behandlingen av emnet skal bli for flytende og ubestemt, vil jeg derfor, når det gjelder misjonsstoffet, særlig bygge på erfaringer fra misjonsarbeidet på Madagaskar, og når det gjelder den nytestamentlige situasjon, først og fremst legge 1. Korintierbrev til grunn for behandlingen.

Nå kunne det være fristende å dra fram enkelte trekk fra misjonsarbeidet for å vise likheten med situasjonen i Det nye testamente, trekk fra offerkultusen, spørsmålet om tillateligheten av å spise offerkjøtt som de diskuterte på det første arbeidermøte jeg var til stede på i Nosivolo, spørsmålet om ren og uren mat som ligger bak den skikk en møter enkelte steder, når vertskapet byr en til bords og sier: Vær så god! Der er bedt borbønn på kjøkkenet, osv. Eller vi kan minne hverandre om den mannen de fleste misjonærer nok har møtt både én og flere ganger, Diotrefes i 3. Johs. brev vers 9—10 hvor det heter: «Jeg har skrevet noe til menigheten, men Diotrefes, som gjerne vil være førstemann iblant dem, tar ikke imot oss. Derfor vil jeg, når jeg kommer, minne om de gjerninger han gjør, idet han baktaler oss med onde ord, og, ikke tilfreds med dette, tar han ikke selv imot brødrene, og dem som vil det, hindrer han og støter dem ut av menigheten.» Slike selvbestaltede menighets- og kirkeledere som hersket over den hjord de skulle tjene, har vi nok alle møtt.

Men en oppregning av slike trekk fører likevel ikke inn til kjernen i den sak som her beskjeftiger oss. Det er ikke bare de mange enkeltsituasjoner vi skal behandle, selv om summen av dem nok gir et slags helhetsbilde, det er *grunntrekkene i selve misjonssituasjonen* vi skulle søke å dra opp. Da vil det lønne seg først å se litt på den misjonssituasjon Paulus sto overfor i Korint.

Vi møter her misjonen i det første stadium av dens utvikling.

Da Paulus skrev brevene til Korint, var det bare 5 år siden han selv første gang var kommet til byen og hadde begynt misjonsarbeidet der. Den menighet han skriver til, består altså av folk som ikke har vært kristne mer enn i høyden 5 år, de fleste vel bare 2—3—4 år. Nå kan det være kommet noen kristne fra andre steder, og en del jøder var der. De hadde en bakgrunn i den gammeltestamentlige åpenbaring, som betød ikke så lite. Den bibel menigheten brukte, var da også Det gamle testamente i gresk oversettelse. Det nye testamente hadde de bare i form av muntlig forkynnelse og undervisning. Paulus forutsetter en solid kristendomskunnskap ut fra Det gamle testamente lest i lys av den nytestamentlige åpenbaring, det viser hans stadige anvendelse av Det gamle testamente.

Gjennom tilknytningen til Det gamle testamente og beretningen om Jesu liv og død i Jødeland, trer kristendommen fram som en religion som ikke var overnasjonal i den forstand at den ikke hadde tilknytning til noen bestemt nasjonalitet, men den understreker tilknytningen til en nasjon som var lite likt i et gresk miljø — den jødiske. Den kristne religion trer altså fram som unasjonal. Den vekker motvilje, en motvilje som bare forsterkes ved den eksklusivitet som preger den kristne forkynnelse. Grekerne hadde ikke noe imot at forskjellige østerlandske religioner ble forkynt blant dem og fikk sin plass ved siden av de andre. Men kristendommen tillater ingen annen gudsdyrkelse ved sin side. Og den våger å fortelle at verdens frelser, — han som også grekerne måtte tro på for å bli frelst, — var en jøde, og det endog en korsfestet jøde, en jøde som var død på en måte som var nedverdiggende selv for en forbryter. Dette vakte en uvilje og en irritert munterhet hos tilhørerne, som fikk de kristne i Korint til å tenke at det måtte være bedre å la være å understreke denne side ved kristendommen i vitnesbyrd og forkynnelse for hedningene. En tilsvarende vanskelighet møtte de når evangeliet ble forkynt for jøder, for her følte det som den rene blasfemi når det ble forkynt at Messias var dømt til døden som en forbryter, og det til døden på forbannelsens tre (Gal. 3, 13; 5. Mos. 21, 23).

Det er denne misjonssituasjon Paulus står overfor idet han skriver sitt brev til menigheten i Korint. Det er akkomodasjonsproblemet (spørsmålet om å jenke seg etter omgivelsene i tro og livsførsel for å unngå konflikter) han må ta stilling til. Siden den tid har misjonærene alltid stått overfor dette problem når evangeliet ble forkynt i et nytt folk. Derfor er det stadig like aktuelt i vår tids misjonssituasjon. I 1. Kor.brev er det gjennomgangstema. Paulus behandler det fra forskjellige sider, først i kap. 1—4 spørsmålet om forkynnensens stilling til akkomodasjonskravet og så i kap. 5—10 forholdet til hedensk umoral og til hedensk kultus. De følgende kapitler er viet menighetslivet slik det artet seg midt i et hedensk miljø som menigheten ikke må la seg beherske av, som spørsmålet om kvinneemansipasjonen, og splittelse etter sosialt miljø ved nattverden, om synet på åndsgavene og om oppstandelsen. Overalt er det den misjonssituasjon menigheten står i, som skaper de problemer Paulus tar opp til behandling.

De fleste av disse problemer er fremdeles aktuelle i vårt misjonsarbeid i dag. Men hovedproblemet er akkomodasjonsproblemet, spørsmålet om hvordan vi skal stille oss overfor den misjonssituasjon vi møter, for å nå inn til hedningene med et evangelium som kommer utenfra som noe fremmed og fjernt, ja unasjonalt og anstøtelig. Det er de krav forkynnensens misjonssituasjon stiller til oss, vi først og fremst må bli klar over.

Man har ment at Paulus her har skiftet taktikk. Han prøvet seg med en vidtgående akkomodasjon da han talte i kultursentret Aten — men det var så mislykket at han i Korint gikk til den annen ytterlighet og bare forkynte Kristus korsfestet. Men dette er neppe riktig. Her sammenligner man nemlig to helt forskjellige misjonssituasjoner. I Aten forkynner Paulus for en forsamling av hedninger. I 1. Kor.brev skriver han til en kristen menighet i et hedensk miljø. La oss se litt på disse to misjonssituasjoner.

Beretningen om talen i Aten skildrer en misjonssituasjon hvor mange av oss misjonærer vil kjenne seg igjen. For så vidt

apostolisk har vel vår forkynnelse vært når vi har stått overfor rene hedninger, at de, etter å ha hørt på oss en stund, har rystet på hodet og erklært at de ikke brød seg om å høre mere. Eller kanskje de var så høflige at de sa de gjerne ville høre mer, bare ikke nå. Og så sto vi der og bebreidet oss selv at vi ikke hadde fått sagt det viktigste. Men der var kanskje noen mennesker vi fikk kontakt med etterpå. Slik var det med Paulus i Aten. Forsamlingen oppløste seg i spott og utflukter, men noen menn holdt seg til Paulus og kom til troen. Når Lukas har tatt med denne halve talen som et eksempel på Paulus' forkynnelse i en typisk misjonssituasjon, er det fordi nettopp en slik avbrytelse er karakteristisk for situasjonen, noe mange misjonærer kan bekrefte ut fra sin egen erfaring. Den menighetsdannende kontakt med noen få etterpå, er like typisk.

Hva var det som gjorde at Paulus' tilhørere så brått tapte interessen for det han forkynte? Det måtte vel være det han tross alt fikk sagt. Og hva var det? Det har det vært atskillig diskusjon om. For talen er jo en blanding av kristne og stoiske tanker, sier man. Det har til og med vært hevdet at det er en stoisk preken som er blitt satt inn her i Apostlenes Gjerninger og gjort til en tale av Paulus. Jeg tror denne rådløshet overfor Areopagostalen kommer av at man ikke har forstått den misjonssituasjon vi her føres inn i.

Idet evangeliet forkynnes for rene hedninger, møtes to språkverdener, to idéverdener. Selv om Paulus var gresk-talende, så språket ikke voldt ham noe besvær, slik det gjør for oss i nåtidens misjonsarbeid, sto han overfor en hedensk tankeverden og skulle forkynne et evangelium som det greske språk enda var fremmed for. Han måtte bruke ord og uttrykk som hørte hjemme i en hedensk tankeverden, preget av den greske panteisme. Men han gjør det med freidighet. Han siterer endog en gresk forfatter — et sitat som var blitt litt av et ordspråk: « . . . ti vi er også hans ætt » — altså et klart panteistisk sitat. Gjør han seg så skyldig i religionsblanderiet? Nei, det gjør han ikke. Det var nemlig ikke noen av hans tilhørere som ikke forsto at han forkynte en klar monoteisme til tross for de pante-

istiske uttrykk, for han sa at Gud har skapt folkeslagene. Og til slutt fremhevet han at Gud skal dømme verden ved en mann han har oppreist fra de døde. Tilhørerne forsto ikke hva han ville med sin underlige forkynnelse, men de forsto at han mente noe annet enn de gjorde med de uttrykk de kjente så godt.

Vi står her overfor misjonsforkynnelsens språkskapende kraft. Den akkomodasjon til hedensk språk og tankegang det her er tale om, er ikke en akkomodasjon som blander hedenske tanker inn i forkynnelsen, men en skapende tilknytning, som tar det hedenske språk i bruk, rykker det ut av den hedenske tankeverden, som har skapt det, og skaper det om til et kristent språk, tjenlig for forkynnelsen av evangeliet. Denne språkskapende misjonssituasjon står vi misjonærer alle midt inne i. Det er i denne situasjon bibeloversettelsene skapes, det er i den forkynnelsen skjer, og i den den unge teologi på misjonsmarken skal tjene kirken.

Avslutningen av Paulus' tale i Aten, hvor han nevner dommen og Kristi oppstandelse, viser at han ikke slo av på den klare kristne forkynnelse selv om han sto overfor rene hedninger. Da han kom til Korint, var det derfor ikke noen forandring i misjonstaktikken når han forkynte Kristus, den korsfestede. Men Paulus kjente også den fristelse, som enhver misjonær kjenner, å gå utenom korsets forargelse for ikke å vekke unødig anstøt. Han sier derfor selv (1. Kor. 2, 2), at han ville ikke vite, dvs. han bestemte seg for ikke å vite noe annet enn Kristus, og ham korsfestet, i sin forkynnelse. Overfor det hedenske miljø hvor en slik forkynnelse så så nytteløs ut, måtte selv Paulus ta seg sammen og bestemme seg for at han ikke ville la seg skremme til å føre en forsiktig forkynnelse som avstrefet anstøtet. Derfor gjorde det ham så usigelig ondt at menigheten etter hans avreise var begynt å bøye av for presset fra omgivelsene og kappedes om å prise de forkynnere som best forsto å legge sin forkynnelse an slik at folk kunne ta imot den uten straks å støtes bort av de kristne frelseskjensgjerninger.

Den misjonssituasjon Paulus står overfor idet han skriver 1. Kor.brev, er altså en helt annen enn den han sto i da han talte på Areopagos. Han skriver til en ung kristen menighet, som er frukten av hans egen forkynnelse av Kristus, den korsfestede. Han minner dem om at de lever på dette evangelium, de har hele sin eksistens i Kristus, de vet at det er ved Guds Ånd de har fått del i denne Guds visdom, at de er Guds tempel bygget på Kristus Jesus og at Guds Ånd bor i dem. Men likevel splitter de seg opp i partier og holder seg til forskjellige forkynnere. Er da Kristus blitt delt?

Forstår vi disse 4 kapitler av 1. Kor.brev ut fra den misjonssituasjon som gjorde det nødvendig for Paulus å skrive dem, så ser vi at det er en misforståelse når man i alminnelighet går ut fra at det er partivesenet og de stridigheter det skaper, saken gjelder. Diskusjonen om hva de 4 partier står for er nytteløs, for Paulus sier ikke noe om forskjellen på dem. Den interesserer ham ikke, og han irttesetter ikke for stridbarhet og sektånd. Det er først i omtalen av nattverden han tar fatt på splittelsestendensene og klikkevesenet. Nei, her i kap. 1—4 er det det som er felles for alle de 4 partier, han peker på. De er uenige med hverandre, fordi de alle er enige om at Paulus' direkte forkynnelse av Kristus korsfestet er for krass. Den er til anstøt for jøder og til latter for grekere, derfor mener de der må en mer tidsmessig forkynnelse til om en skal få inngang i en verdensby som Korint. En må avstrefe det fremmedartede i den kristne forkynnelse om en skal få inngang for evangeliet, ikke understreke de jødiske drag og Frelserens nedverdiggende døds-måte.

Her ser Paulus at evangeliet er i fare. Avstreifningen av det fremmedartede i evangeliet betyr samtidig en avstreifning av det egenartede. Evangeliet er ikke en ny filosofi, litt bedre enn den gamle. Det er ikke bare en bedre moral enn den hedenske, men det er en forkynnelse av en frelse fra Gud, som er forbedret gjennom den gammeltestamentlige åpenbaring og fullbyrdet i jøden Jesus Kristus, Guds Sønn som døde den bitre død på forbannelsens tre. Det er umulig for menneskelig visdom

å begripe det, men det åpenbares ved Guds Ånd, og den som blir frelst, han ser at dette er Guds visdom.

Det ser håpløst ut å forkynne Kristus i en hedensk verden, for det er et under at evangeliet virkelig blir til frelse. De kristne må besinne seg på at de selv er frelst ved dette under og ikke forkynne et annet evangelium enn det de selv er frelst ved. I kap. 3 illustrerer Paulus det med bildet av menigheten som Guds tempel, bygget på grunnmuren Jesus Kristus, — den grunnmuren har han selv lagt for menigheten i Korint da han første gang kom dit. Nå gjelder det å bygge videre med en forkynnelse av samme evighetsart. For de som akkomoderer seg etter omgivelsene og bygger med en verdslig visdom som er bare av dennesidig art, vil i dommen få oppleve at alt det dennesidige de bygget med, vil brenne opp, fordi det ikke var av evighetsart.

Dette bilde av menigheten — eller kirken — som Guds tempel, går igjen også senere i brevet og danner grunnlaget for det som sies om oppbyggelse, som ikke er noe annet enn byggingen av Guds tempel. Det sier oss noe om den stilling Paulus mener kirken skal ha i den misjonssituasjon den står i i Korint og ellers hvor som helst i en hedensk verden. Den er et hellig tempel bygget på en uforbeholden Kristusforkynnelse. Den er artsfremmed i miljøet og vekker derfor anstøt som noe utenfra, noe fremmed, noe som vekker opprør hos dem som ikke ved Guds Ånds gjerning føres inn i den kristne tro.

Dette hellige tempel står midt i hedenskapets urenheter. Men denne urenheter må ikke få besudle det. Paulus avviser enhver akkomodasjon til hedensk livsførsel (kap. 5—7) og advarer mot å profanere templet med hedensk kultus (kap. 8—10). Alt dette fører til at menigheten står i en konstant konflikt med sine omgivelser, noe som betyr en stadig fristelse til å lempe seg etter omverdenen for å unngå å vekke anstøt og for å slippe uvilje og forfølgelse. Det er den konstante misjonssituasjon for en ung hedningekristen menighet.

Når Paulus advarer mot de synder som så lett vil besudle menigheten, gir han en bred behandling av de to synder som vi

også i dag har mest bry med i våre misjonsmenigheter — utukten og avgudsdyrkelsen. Når noen kommer under kirketukt i de unge menigheter, er det nesten alltid en av disse to synder det gjelder — eller begge. Jeg har mange ganger spurt meg selv om vi ikke egentlig forkortet dekalogen litt for sterkt, når vi la slik overveldende vekt på to av de synder den nevner. Men Paulus gjør faktisk det samme. Selvsagt fordi situasjonen gjør dem særskilt aktuelle. Omgitt av et råttent hedenskap må det nødvendigvis bli råttenskap og hedenskap menigheten får sin verste kamp med.

Den måte Paulus behandler disse synder på, setter dem i en særstilling også saklig sett. De er virkelig farligere enn andre synder, fordi de ikke bare betyr et brudd med Kristus som den kristne er innpodet i ved dåpen, slik at han kuttet av fra sitt livssamfunn med Kristus, men det betyr også en innpodning i et annet livssamfunn, «Vet I ikke at eders legemer er Kristi lemmer? . . . Men den som holder seg til Herren, er én ånd med ham» (1. Kor. 6, 15 ff). «Men jeg vil ikke at I skal komme i samfunn med de onde ånder» (10, 20). Sett i bildet av legemet og lemmene — som Paulus stadig bruker — blir forskjellen mellom disse to synder og de andre den at utukt og avgudsdyrkelse betyr en avkutting fra Kristi legeme og innpodning i en annen livssammenheng, mens de andre synder ikke inneslutter innpodningen i en annen livssammenheng, men fører inn i en svekkelse eller død som kan være mer langsom — selv om de også fører til den endelige dom, om en omvendelse ikke fører tilbake til livssamfunnet med Kristus.

Den sterke avvisning av enhver sammenblanding med det omgivende hedenskap kan lett oppfattes som en oppfordring til isolasjon og verdensflukt. Slik oppfattet da også enkelte ham, og Paulus måtte forklare dem at de tok feil. De skal omgås sin hedenske slekt og leve i det hedenske miljø som omgir dem, men de må ikke derfor tro at så kan de leve som hedninger og allikevel bevare sin kristne tro. For hedninger har kultus og moral ingen nødvendig forbindelse med hverandre. Paulus — og enhver misjonær — vil derfor alltid måtte lære de unge

kristne at hele deres livsførsel må være bestemt av den nye tro, uten at de derfor går ut av det samfunn de hører hjemme i, men nettopp i den familiesammenheng de står i.

Her vil hensynet til den svakere bli avgjørende, slik som Paulus så sterkt fremhever det i behandlingen av spørsmålet om det går an å spise kjøtt som — før det ble ført til slakteren til salg — var blitt ofret i et tempel. Han understreker at kjøttet ikke har fått en ny kvalitet av den grunn, så det er ingen fare ved å spise det. Men hensynet til den svakere bror som spiser det med ond samvittighet, skal avgjøre den kristnes stilling, så han ikke ved sin frihet lokker den andre til å handle mot sin samvittighet. I det brudd med det tidligere liv som en nyomvendt hedning står i, vil han kjenne nødvendigheten av å bryte med mer enn det som i og for seg er synd. Det er så mange skikker og forhold som er så innfiltret med hedenskap, at det blir nødvendig å bryte også der hvor det hedenske burde kunne avstrefes. Men det er ofte meget vanskelig i første generasjon. Her må misjonæren vise stor forståelse for den svake samvittighet, selv om den kan synes bornert og lite frigjort. Dette gjelder selvsagt adiafora av enhver art.

Aktualiteten av den misjonssituasjon Paulus her skildrer, fikk jeg se i Nosivolo hvor en ofring består i at der slaktes en okse ved byens offerstøtter, noen kjøttbiter legges på støttene som guders og fedres andel i måltidet, og resten av kjøttet deles ut så hver familie i byen kan bli med i det store by-omfattende offermåltid, idet de spiser hver sin del i sin egen hytte. De kristne spurte: Kan jeg ta imot den steken de byr meg? Paulus sier jo at det gjør ingen ting. Men her er det ikke forhenværende offerkjøtt som selges hos en slakter, men det er deltakelse i selve ofringen det gjelder for den som tar imot den steken han har så lyst på (for han ser ikke kjøtt ellers). Det er altså ikke samme misjonssituasjon som i Korint, men rett forstått gir det Paulus her sier, klar beskjed om den kristnes stilling: han kan ikke ta del i demonenes bord. Men likheten i situasjonen, viser oss hvor vi må være på vakt, så vi ikke lar en formal likhet med forholdene i N. T. føre oss på villspor.

Frykten for å spise offerkjøtt berodde på den forestilling at kjøttet var blitt urent ved den ofring det hadde tilknytning til og derfor var farlig å spise, selv om de som kjøpte det hos slakteren, ikke dermed tok del i noen ofring. På Madagaskar finner vi en parallell til denne forestilling hos vekkelsesfolkene fra Soatanana når de byr en til bords og sier: Vær så god og spis, det er bedt bordbønn for maten på kjøkkenet! Uten å tenke over hvorfor de gjør det, knytter de bordbønnen til maten, som om det var den som måtte renses ved bønningen. Men Paulus sier klart at all mat er ren i seg selv, «for jorden og alt det som fyller den, hører Herren til» (1. Kor. 10, 26). Bordbønnen er ikke en renseseritus, men en takkebønn. Det trenger de hedningekristne også i dag å lære.

Omsorgen for de svakere er det som bestemmer apostelens personlige holdning i enhver situasjon — slik han skildrer det i 1. Kor. 9: For jødene er jeg blitt som en jøde, osv. Her har man gjerne villet finne en utstrakt akkomodasjon hos Paulus. Han vil være «jødene en jøde og grekerne en greker» som man gjerne siterer det. Og så skal vi være kineserne en kineser og gasserne en gasser, dvs. i vår livsførsel spille rollen som kinesere eller gassere osv. Misjonærene skal kle seg som de primitive folk de arbeider blant, bo som dem og sitte rundt gruen og koke sin mat på deres vis. Men her siterer man Skriften like ukorrekt som Peer Gynt pleide gjøre det. La oss nå se hva Paulus virkelig skriver: «For selv om jeg er fri overfor alle, har jeg gjort meg selv til trel for alle, for at jeg kan vinne flest mulig. Og for jødene er jeg blitt som en jøde for å vinne jøder, for dem som er under loven er jeg blitt som var jeg under loven, enda jeg ikke selv er under loven, for å vinne dem som er under loven. For dem som er blitt uten lov er jeg blitt som var jeg uten lov, enda jeg ikke er utenfor Guds lov, men i Kristi lov, for å vinne dem som er uten lov. For de svake er jeg blitt svak for å vinne de svake, for alle er jeg blitt alt for iallfall å frelse noen. Men alt gjør jeg for evangeliets skyld, for at også jeg kan få del i det.»

Legg merke til de sterke reservasjoner Paulus gjør for hvert

ledd. Han som selv er jøde, er blitt som en jøde — som var han under loven — enda han ikke er det, legger han for sikkerhets skyld til — for de lovløse er han blitt som var han uten lov, enda han ikke er det, for han er jo under Kristi lov. Hele tiden gjør han det klart at den tilknytning til alle mennesker han streber etter, ikke binder ham. Det er i tjenende frihet han gir avkall på sin rett for å hjelpe de svake. Men han lar seg ikke beherske av dem han slik går inn i tjeneste for. Det er ikke en akkomodasjon som binder ham til noe utenom den Herre han tjener. At han tjener alle, vil ikke si at han går inn i tjeneste for noen annen enn Kristus. For det er Kristi kjærlighet som tvinger ham. Det er ikke nivellerende akkomodasjon han vil, men Kristi kjærlighets vilje til å gi avkall på all personlig fordel for å tjene alle med evangeliet.

Den misjonssituasjon menigheten i Korint sto i, skapte vanskeligheter også for gudstjenestelivet. Klikkevesenet gjorde seg sterkt gjeldende ved nattverden, og Paulus må formane alvorlig mot å gjøre nattverden til et splittelsesmåltid. Det var den brogede sammensetning av menigheten i Korint som var årsaken. For så vidt er spørsmålet alltid like aktuelt der de unge menigheter omfatter folk av forskjellig familie, stamme, kaste, nasjonalitet eller rase.

Men det som særlig volder menigheten i Korint bry, er det hedenske syn på åndsgavene som gjorde seg gjeldende innen menigheten. Ekstasen — særlig tungetalen — ble ansett som kriterium på stor åndelighet. For når en er fra seg selv, er det tegn på at Ånden virker særlig sterkt, mente mange. Her sier Paulus klart fra at Ånden setter ikke det intellektuelle liv ut av funksjon. Tungetalen er tvertimot den minst verdifulle av åndsgavene nettopp fordi den ikke behersker forstanden. Her er vi midt inne i en misjonssituasjon som stadig er aktuell også i dag. I de unge kirkers vekkelsesbevegelser og sektdannelser vil ofte en hedensk tankegang gjøre seg gjeldende i synet på tungetale og helbredelsesgave osv. og man glir ut i en overåndelighet som er i strid med Guds ord, og som løsgjør kristenlivet fra de etiske krav. Det er nok som et karakteristisk eksem-

pel å nevne den skikk som er kommet i bruk innenfor visse vekkelseretninger på Madagaskar: å kjøpe inn vaskefat til å kaste opp i under møtene, for de onde ånder må kastes opp, og der brukes ikke lite krefter på å dunke folk i ryggen for å oppnå den ønskede virkning. Ledelsen av vekkelserbevegelsen i den lutherske kirke har heldigvis tatt avstand fra dette, men det er mange som ikke vil bøye seg for det.

For Paulus er det om å gjøre å slå fast at grunnlaget for alle åndsgaver, ja den egentlige åndsgave — er samfunnet med Kristus som lem på Kristi legeme, slik han forklarer det i 1. Kor. 12—13, og den ytrer seg i kjærlighet fordi Kristi kjærlighet bestemmer over Kristi lemmer så de gjør hans gjerning. Ut fra dette er det åndsgavene skal vurderes. De har alle sin plass i menigheten. Der er mange forskjellige funksjoner. De viktigste er de som er knyttet til forkynnelse og undervisning. Men de andre har også sin plass. Sett i lys av vår tids misjons-situasjon er det interessant å legge merke til at Paulus i oppregningen av nådegaver og embeter i menigheten i 1. Kor. 12, 28 først nevner styregaven som den nest siste, like foran tungen-talen. Selv en så upåaktet gave som hjelpegaven setter han foran den. Dette turde gi oss noe å tenke på i en tid da det ser ut som om man mente det var styregaven som var den kirkekonstituerende nådegave.

I den misjonssituasjon vi står overfor i aposteltiden, var kirke-dannelsen ennå på det første stadium i sin utvikling. Her er det for så vidt stor forskjell på misjonssituasjonen dengang og i dag. Men der er ansatser som kan lære oss noe også i vår situasjon. Når det ser ut til at de første døpte på et sted ble de ledende i menigheten — f. eks. i Korint hvor Paulus nevner Stefanus' hus som førstegrøden av Akaiia (16, 15), altså de første døpte, og sier de har stilt seg til tjeneste for de hellige, eller når han i Romerbrevet, skrevet fra Korint, nevner Gaius, en av de første døpte som sin og hele menighetens vert (Rom. 16, 23) — viser det noe som vi stadig ser igjen i misjonsarbeidet i dag. De første kristne på et sted blir ganske naturlig de ledende, de åpner sine hjem for menigheten.

At der allerede i Korint må ha vært en ganske god kirkelig disiplin håndhevet av en menighetsleder som ikke er nevnt, fremgår av kap. 14 hvor Paulus sier han endog skal gripe inn og stanse profeter som ikke kan slutte i tide. En ser også av kap. 9 at Paulus forutsetter at forkynnerne har sitt underhold av menigheten, fordi de er heltidsarbeidere med den samme rett til underhold som jordarbeidere og soldater. Senere vet vi at Paulus innsatte eldste som Timoteus, Titus og andre. Han har altså en ganske stor myndighet overfor de menigheter han stifter. Han og hans medarbeidere kommer som utsendinger i kraft av et oppdrag fra Gud. De er misjonærer som nok er tjenerne for menigheten, men i kraft av et oppdrag fra Gud som menigheten ikke kan herske over, står de ikke under menighetens dom (sml. 1. Kor. 4).

Dette er i overensstemmelse med alt Det nye testamente sier om misjonen, sml. misjonsbefalingen. Misjon er en sendelse ovenfra, og den er helt uavhengig av den mottagelse utsendingene får, om de er velkommen eller ei. Når man hevder at misjonssituasjonen i dag krever at det ikke skal være de gamle kristne kirker som bestemmer over det misjonsarbeid de utfører, men at det er de unge kirker som skal kalle de misjonærer de vil ha både innenfor sitt kirkeområde og innenfor det land de tilhører, og bestemme over det arbeid de skal utføre som prester i disse kirker, da har vi ikke lenger med misjon å gjøre. Slik tilkallelse av forkynnere fra andre land, gjerne gjensidig, er vel og bra og kristelig, men det er noe annet enn misjon. Det må ikke bli noen hindring for de eldre kirkers utøvelse av den misjonsplikt de har fått fra Gud, for den har de i kraft av det misjonsoppdrag de har fått ovenfra.

Når de unge kirker som ofte utgjør en bitte liten prosent av sitt folk, kanskje 2—3 prosent eller mindre, også vil bestemme over det misjonsarbeid de andre kirker skal få lov å utføre blant de 97—98 prosent hedninger, da gjør de seg til herrer over det misjonskall Gud har gitt andre kirker, og man nærmer seg det man kunne kalle misjonsproblemet Diotrefes — han som ikke ville ta i mot brødrene og hindret andre fra å

gjøre det. At det er en utrolig selvmotsigelse av kirkesamfunn, som f. eks. de store dissentersamfunn, å gå med på at det skulle være rett misjonspraksis å overlate til de unge kirker å bestemme hvilke misjonærer de vil tillate å arbeide i det land hvor de utgjør en liten minoritet, og å overlate til vedkommende kirke de midler de vil yte til dette arbeid og bestemmelsen om hvor arbeidet skal gjøres — slik at intet annet misjonsarbeid tillates enn det vedkommende kirke administrerer — det er iøynefallende. For ut fra det syn måtte de stille sin virksomhet, f. eks. her i Norge inn under Den norske kirkes ledelse, men det kan de selvsagt ikke tenke seg å gjøre. Og det til tross for at her er ikke 96 prosent av befolkningen utenfor Den norske kirke, men 96 prosent innenfor. Vi må være enig med dem når de hevder sin misjonsrett i vårt land. Men da kan vi ikke nekte misjonen misjonsrett i alle land, også de hedenske, enten de unge kirker liker det eller ei.

Det syn som ligger bak dette krav om at misjonen skal underkaste seg de unge kirker, er ikke bare et spørsmål om nasjonalisme og rasediskriminering med motsatt fortegn, men også om et kirkesyn som går ut fra at all forkynnelse innen kirken skal underlegges det kirkelige embete. Hvis vi godtar dette syn, nekter vi dermed alt legmannsarbeid i vårt land dets eksistensrett, også misjonsselskapenes og de kristelige organisasjoners rett til å arbeide uten å legges under Kirkedepartementet. Det ville være å godkjenne Konventikkelplakaten som vi her hjemme ble fri fra for over 100 år siden, i de unge kirker og kreve at misjonærene skulle bøye seg for den. At dette er aktuelt, fremgår av situasjonen f. eks. i batak-kirken på Sumatra. Den er helt selvstendig, og krever at de misjonærer den kaller f. eks. til professorer ved presteskolen, ikke skal forkynne Guds ord uten når de blir særskilt anmodet om det — der er folk som har arbeidet 2—3 år ved skolen uten å oppleve en slik anmodning, og derfor ikke har fått utøve sin kristne vitneplikt. Og der er internasjonale misjonsledere som kaller dette en rett kristen ydmyghet!

Selv om misjonssituasjonen i aposteltiden ikke viser oss noen

direkte parallell til dette, viser den iallfall klart nok enhver kristens — og da også enhver kristen misjonærs — ubetingede vitneplikt og vitnerett. En interessant parallell har man derimot i utviklingen i Oldkirken fram mot det monarkiske episkopat, som synes å være på vei til å dukke opp igjen i endel av de unge kirker.

Når de nytestamentlige skrifter forteller så lite om menighetens organisasjon, er det fordi menighetene ikke er dannet ved organisasjon, valg og synodeordninger, men ved Ordets forkynnelse. Derfor er det ubibelsk å mene at de unge kirker ble stiftet den dag de fikk vedtatt en mer eller mindre innviklet synodeordning.

Kirkens stilling i den misjons situasjon den står overfor i aposteltiden, er bestemt av misjonsbefalingens krav om å forkynne evangeliet for alle mennesker. Enhver ny menighet som dannes, er en etappe på veien videre utover, med den samme misjonsplikt som de menigheter den fikk evangeliet fra og uten noen rett til å sette grenser for de andres misjonsplikt.

Hovedsaken i misjonsarbeidet er forkynnelsen av korsets evangelium uten tillem্পninger som avstreifer korsets anstøt. Gjennom denne forkynnelse og det kristne krav om en ny livsførsel blir kirken alltid stående der som en fremmed størrelse som vekker irritasjon og forargelse på grunn av sin eksklusivitet og sin henvisning til det som skjedde bare én gang i verdens historie, i et foraktet lite folk, én gang for flere tusen år siden, som det eneste frelsende for alle folk og alle raser til alle tider. I aposteltiden sto kirken som en liten flokk mot hele verden. I dag spenner kirken over hele jorden. Men den står fremdeles som dengang, som en liten minoritet overfor hele verdens makt. Motstanden preger mer og mer situasjonen. I land etter land står misjonen i dag i forfølgelsens situasjon, og der hvor den ikke gjør det, trenger menigheten å høre hebreerbrevets ord: «Ennå har I ikke gjort motstand like til blodet i eders kamp mot synden» (Hebr. 12, 4). Hedningenes tall vokser forttere enn de kristnes. Motstanden blir stadig skarpere. De hårde tider

som Åpenbaringen ser fram til i de siste tider, ligger foran oss. Derfor trenger vi den samme lydighet mot misjonsbefalingen og den samme utholdende troskap som kirken i aposteltiden. Vi må aldri la oss skremme til å slå av på det alltid fremmede, alltid unasjonale korsets evangelium. Da lever vi også under løftet Herren selv ga oss da han ga misjonsbefalingen: «Se, jeg er med eder alle dager inntil verdens ende!